

zaakt bij injectie in het konijnen-oog slechts een lichte ontsteking, doch afkomstig uit een acute myelitis een totale destructie van het oog. Dit is ook de reden waarom sommige onderzoekers (DUBARY, GRAWITZ) bij inbrenging van staphylococcen in de buikholte van konijnen geen ontsteking, andere geregeld peritonitis vermochten op te wekken.

Evenals het CHAUVEAU gelukt is zwak virulente miltvuur-bacillen door anaërobe kweeking, bij aanwezigheid van bloed, sterk virulent te maken, is het ook mogelijk de virulentie van etter-coccen te verhoogen is het volgens LEVY mogelijk streptococcen, die slechts abscessen vermochten te doen ontstaan, een zoo hoogen graad van virulentie te verleenen, dat ze geregeld erysipelas veroorzaken. Daartoe is het slechts noodig zeer groote hoeveelheden intraveneus of intraperitoneaal in te spuiten.

E pur si muove? En toch zijn bacteriën specifieke parasieten en is NÄGELI's meening, in een zwak oogenblik door haren auteur verloochend, een utopie?

Het komt Referent waarschijnlijk voor, dat men toch op den duur dergelijke feiten niet zal kunnen wegcijferen. Maar men zal toch niet rondweg erkennen zoolang te hebben gedwaald, evenmin als men dat erkend heeft ten opzichte der morphologische stabiliteit der bacteriën. Tien jaren geleden stond deze laatste als een paal zoo vast, maar langzamerhand zijn de bacteriologen begonnen van morphologische variaties te gewagen, alsof zij het voorkomen daarvan nimmer hadden ontkend, en thans zijn deze algemeen door hen aangenomen. FOKKER.

BOEKAANKONDIGING.

Dr. D. J. COSTER. *De bouw van de plantaardige en dierlijke grondstoffen, welke vermeld zijn in de derde uitgave van de Nederlandsche Pharmacopee.* Amsterdam, SCHELTEMA en HOLKEMA, 1891.

Dit werk is een vervolg op de „Inleiding tot de kennis van de „plantaardige en dierlijke grondstoffen enz.”, die in 1890 bij dezelfde firma het licht zag, en waarvan de kennismaking bij allen verondersteld wordt, die dit tweede deel tot een onderwerp van studie wenschen te maken. Kort na het verschijnen van deze „Inleiding”, werd mij de aankondiging daarvan door de Redactie van het *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* opgedragen, en was het mij, bij het volbrengen van die taak, bijzonder aangenaam te kunnen verklaren, dat de Schrijver zijn arbeid met nauwkeurigheid volbracht had.

Het deel, dat thans de pers heeft verlaten, getuigt van dezelfde nauwgezetheid niet alleen, maar levert het bewijs, dat de Schrijver voor de veel moeilijker taak, welke hij nu aanvaardde, volkomen berekend was. De studiën trouwens en de zelfstandige onderzoekingen, welke de Heer COSTER zich had moeten getroosten om de met wijlen den Heer OPWYRDA bewerkte „Handleiding bij het gebruik „van de tweede uitgave der Pharmacopoea Neerlandica” te doen slagen, wezen hem vanzelf aan als dengene, wien de thans geleverde arbeid met de zeer gegronde hoop op een goeden uitslag konde worden toevertrouwd.

De artikelen zijn alphabetisch gerangschikt en beginnen met een opsomming van eenige bijzonderheden betreffende de wijze, waarop de simplicia, door de Pharmacopee genoemd, verkregen worden en in den handel komen. Daarop volgen, met vettere letters, de beschrijvingen van die simplicia, zooals zij in ons pharmaceutisch wetboek staan opgeteekend; dan een nadere uiteenzetting van hetgeen de Pharmacopee met haar voorschriften bedoelt, en eindelijk een overzicht over den microscopischen bouw, overal waar van zulk een bouw kan worden gewaagd.

Ik heb het boek van den Heer COSTER gelezen, onderscheidene artikelen met bijzondere aandacht, en kan niet anders dan hulde brengen aan hetgeen de Schrijver ons gegeven heeft. Aan gepaste soberheid van de beschrijvingen paart zich een in-het-licht-stelling van wat in werkelijkheid allereerst de aandacht waardig is, en voegt men hier nu bij, dat uitkomsten van eigen onderzoek in den tegenwoordig gebruikelijken stijl geschreven, en, waar zulks noodig was, blijkbaar de nieuwst uitgekomen werken over de simplicia geraadpleegd werden, dan vloeit daaruit voort, dat het deel, wat thans gereed kwam, met aandrang aan onze jonge pharmaceuten tot kennis-making mag worden aanbevolen, en hun bij het practisch microscopisch onderzoek der simplicia groote diensten kan bewijzen.

Een paar opmerkingen mogen hier haar plaats vinden.

Op blz. 37 (reg. 4 v. o.) spreekt de Schrijver van *grofgeroosterde* zeefplaten, een qualificatie, die zeker voor verbetering vatbaar is. De bedoeling van het woord is wel te raden, maar het is de vraag of „grofspijlige zeefplaten” niet beter gekozen zou zijn geweest.

Op blz. 41 lezen wij, dat steencellen in den wortelbast van *Punica Granatum* ontbreken. De ondervinding leerde mij, dat ook de beste wortelbast van genoemde plant enkele steencellen bevatten kan. Het is goed hierop te wijzen, omdat anders goede granaatbast gevaar zou kunnen looplen door dezen of genen microscopist veroordeeld te worden.

Onder de *Folia Digitalis*, blz. 66, werd geen melding gemaakt van de waterporiën (Wasserporen der Duitschers), waarvan er één aan den top van elken tand van het blad te vinden is.

De beschrijving van de slijmcellen in het artikel *Radix Althaeae*

(blz. 210) laat te wenschen over. De lezer leert er niet uit, dat de wanden dier cellen laagsgewijze gebouwd zijn; ook niet, dat de in slijm veranderde wanden zich enkel onder den invloed van sterken alcohol tot een klompje samentrekken. Verder is de mededeeling, dat het slijm bij bevochtiging met water verdwijnt, niet recht duidelijk. Het slijm verdwijnt nl. niet bij die toevoeging, maar de lamellaire bouw wordt er door uitgewischt.

De opvatting des Schrijvers, dat de *Rad. Senegae* vooral door het drogen kromtrekt, schijnt niet in overeenstemming met de mededeelingen, omtrent den wonderlijken bouw van dezen wortel gegeven door ARTHUR MEYER en OTTO LINDE. Volgens deze auteurs kromt zich de wortel gedurende zijn leven, en wordt juist tengevolge van den daardoor ontstanen gespannen toestand van de bolle zijde, of m. a. w. door den druk, aan dien kant onder het kromtrekken op het cambium uitgeoefend, dit laatste in zijn functie gestoord, in dien zin, dat het aan zijn binnenzijde geen hout, en aan zijn buitenzijde geen phloëem-strengen meer voortbrengt. Deze uitkomst kan geen gevolg zijn van het kromtrekken gedurende het drogen.

Ik eindig met den wensch, dat het den Heer COSTER, wiens gezondheid in de laatsten tijd, zeker tot veler leedwezen, te wenschen overliet, de lust en de kracht moge hebben om het derde stuk van het optouwgezette werk binnen een evenkort tijdsbestek in het licht te zenden, als waardoor het tweede van het eerste stuk gescheiden was. Een aanmoediging moge het hem zijn te vernemen, dat ik het tweede, thans aangekondigde deel, dringend aan mijn meer gevorderde pharmaceutische discipelen ten gebruike zal aanbevelen.

Amsterdam, 3 October 1891.

C. A. J. A. OUDEMANS.

PARTICULIERE CORRESPONDENTIE.

Amsterdam, 18 October 1891.

Amice Redacteur!

Nu ik, thuis gekomen, al de indrukken bij elkander breng, die ik op en van het VIRCHOW-jubileum ontving, kan ik toch niet anders dan erkennen, dat de som dier indrukken verheffend en onvergetelijk is. Niet door de feestviering bij dag; want al was de onafzienbare stroom der gelukwenschende corporatiën kolossaal genoeg, om indruk te wekken (niet minder dan 91 commissies van „Gratulanten” wees de lijst aan, waarvan mij Dr. M. BARTELS welwillend een copij afstond), toch ontbrak, gelijk u uit mijn schrijven uit Berlijn bekend is, aan het geheel die wijding, die rust, die kalmte, die niet gemist kan worden, wil men een grootschen indruk van het kolossale ontvangen. Het kolossale kwam eerst bij overleg tot bewustzijn, toen de feestelijke begroeting ten einde liep, en men zich nog eens voor den geest terug riep, hoe van 10—5 ure zonder tusschenpoos, behalve in de beide kwartiertjes, waarin VIRCHOW en